

20 грудня 2025 року виповнюється 85 років від дня народження видатного вченого-правознавця, академіка Національної академії правових наук України, доктора юридичних наук, професора, багаторічного завідувача кафедри кримінального процесу і криміналістики Львівського національного університету імені Івана Франка, а нині – професора цієї кафедри – **Василя Тимофійовича Нора**.

Василь Тимофійович пройшов гідний наслідування життєвий і професійний шлях – від студента Львівського державного університету імені Івана Франка до академіка Національної академії правових наук України. Він став прикладом для багатьох поколінь учених, наставником для своїх учнів, творцем наукової школи кримінального процесу Львівського університету, джерелом знань для численних студентів, натхненником нових наукових пошуків. Його наукові праці заклали міцний фундамент розвитку української кримінальної процесуальної науки, а завдяки багаторічній педагогічній діяльності вихована ціла плеяда юристів, які сьогодні плідно працюють у науці, освіті та правозастосовній практиці. Як організатор і керівник Василь Тимофійович сприяв утвердженню високих стандартів юридичної освіти, а як академік НАПрН України – активно долучався до формування правової політики держави, розвитку кримінального процесуального законодавства та утвердження засад правової держави в Україні.

Василь Тимофійович Нор народився 20 грудня 1940 року в селі Мусіївка Хорольського району Полтавської області. У 1967 році він закінчив юридичний факультет Львівського державного університету імені Івана Франка (нині – Львівський національний університет імені Івана Франка). З 1967 по 1969 рік працював народним суддею Луцького районного народного суду Волинської області. Однак жага до знань, прагнення до наукового пошуку та усвідомлене покликання служити правничій науці привели його до аспірантури Львівського університету, яку він успішно завершив у 1972 році.

Відгоді життєвий і професійний шлях Василя Тимофійовича нерозривно пов'язаний із рідним університетом. Він гідно пройшов усі щаблі академічного зростання: від асистента й старшого викладача до заступника декана та декана юридичного факультету, доцента, завідувача кафедри кримінального права і процесу, а з 1999 року –

кафедри кримінального процесу і криміналістики Львівського національного університету імені Івана Франка.

У 1972 році Василь Тимофійович захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук на тему **«Майнова відповідальність за шкоду, завдану неправильними актами у сфері адміністративного управління»** (спеціальність 12.00.03). Ця праця заклала міцні підвалини його подальших наукових досліджень у сфері правового захисту особи та відповідальності державних органів за шкоду, заподіяну неправомірними управлінськими рішеннями.

Подальший науковий шлях ученого позначився важливим і концептуально значущим поворотом: від досліджень у галузі цивільного права він звернувся до фундаментальних проблем кримінального процесу. Саме в цій галузі повною мірою розкрився його винятковий талант дослідника, що дозволило сформулювати нові теоретичні підходи, які згодом стали основою становлення та розвитку наукової школи кримінального процесу Львівського університету.

У 1989 році Василь Тимофійович Нор успішно захистив докторську дисертацію за спеціальністю 12.00.09 на тему **«Правові і теоретичні основи захисту порушених злочином майнових прав у радянському кримінальному процесі»**. Ця фундаментальна наукова праця стала вагомим внеском у розвиток теорії кримінального процесу, окреслила нові напрями доктринальних досліджень та утвердила його авторитет як одного з провідних учених у галузі кримінального судочинства. У дисертації було закладено комплексне бачення процесуальних механізмів захисту прав потерпілих, що значною мірою випереджало тогочасний стан законодавства і правозастосовної практики.

Визнання наукових здобутків Василя Тимофійовича підтверджене його обранням у 2000 році членом-кореспондентом, а у 2009 році – дійсним членом (академіком) Академії правових наук України (нині – Національної академії правових наук України). У 2010–2018 роках він очолював Західний регіональний науковий центр НАПрН України, сприяючи розвитку правової науки, координації наукових досліджень та інтеграції регіональних наукових осередків у загальнонаціональний науковий і освітній простір.

Основні напрями наукової діяльності Василя Тимофійовича Нора охоплюють правові проблеми захисту прав і законних інтересів потерпілих від злочинів, питання кримінального судочинства, доказування, судового контролю та судоустрою. Його наукові дослідження вирізняються глибиною теоретичного аналізу, чіткою методологічною позицією та практичною спрямованістю, що зумовило їх значний вплив на розвиток кримінального процесуального законодавства і судової практики.

Науковий доробок ученого налічує **понад 350 праць**, серед яких фундаментальні монографії, підручники, навчально-методичні посібники, науково-практичні коментарі та енциклопедичні видання. Ці праці стали невід'ємною складовою сучасної української кримінальної процесуальної науки, широко використовуються у навчальному процесі, наукових дослідженнях і правозастосовній діяльності.

Серед найважливіших наукових і навчальних видань Василя Тимофійовича Нора слід відзначити: **«Имущественная ответственность за неправильные действия должностных лиц»** (1974); **«Проблеми теорії і практики судових доказів»** (1978); **«Судебно-психологическая экспертиза в уголовном процессе»** (у співавторстві, 1985); **«Защита имущественных прав в уголовном судопроизводстве»** (1989); **«Кримінальний процес України»** (у співавторстві, 1992, 1999); **«Практикум з кримінального процесу України»** (1994, 2000, 2008, 2017); **«Судові витрати у кримінальному процесі України»** (у співавторстві, 2003); **«Кримінально-процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар»** (у співавторстві,

2003–2006); «**Прокурорський нагляд в Україні**» (у співавторстві, 2002; підручник – 2010); «**Правова система України: історія, стан та перспективи розвитку**» (у 5 томах, том 5; у співавторстві, 2008; 2011; 2013); «**Захист прав потерпілих від злочину в англо-американській правовій системі та кримінальному судочинстві України**» (у співавторстві, 2009); «**Використання криміналістичних знань у судовому розгляді кримінальних справ**» (у співавторстві, 2010); «**Використання непряму доказів у кримінальному судочинстві України**» (у співавторстві, 2011); «**Конституція України: Науково-практичний коментар**» (у співавторстві, 2011); «**Кримінальний процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар**» (у співавторстві, 2012); «**Альтернативні способи вирішення спорів у кримінальному провадженні**» (у співавторстві, 2015); «**Реалізація засади змагальності під час розгляду скарг слідчим суддею**» (2017); «**Велика українська юридична енциклопедія**» (у 20 томах, том 19, у співавторстві, 2020); «**Кримінальний процес України. Академічний курс**» (у 3 томах, том 1, у співавторстві, 2021); «**Провадження за нововиявленими або виключними обставинами у кримінальному судочинстві України**» (у співавторстві, 2021).

Багаторічний досвід практичної роботи, глибокий науковий хист і авторитет ученого зумовили його активне залучення до законотворчої діяльності держави. Василь Тимофійович неодноразово запрошували до складу робочих груп з підготовки проєктів Кримінального процесуального кодексу України, законів України «Про прокуратуру», «Про боротьбу з корупцією» та інших важливих нормативно-правових актів. Його участь у цих процесах засвідчила високий рівень довіри з боку державних інституцій, а напрацьовані ним наукові підходи істотно вплинули на концептуальні засади сучасного кримінального процесуального законодавства України.

Як Голова спеціалізованої вченої ради Д 35.051.03 при Львівському національному університеті імені Івана Франка Василь Тимофійович упродовж багатьох років присвячував свою працю атестації наукових кадрів. Під його керівництвом здійснювалися розгляд і захист численних дисертаційних досліджень, формувалася нова генерація правознавців, а сама спеціалізована рада набула високого авторитету як осередок підготовки висококваліфікованих фахівців у галузі юридичної науки. Його діяльність на цій посаді вирізнялася принциповістю, вимогливістю до наукового рівня досліджень і водночас уважним ставленням до молодих учених, що сприяло становленню сталих академічних традицій.

Будучи визнаним фахівцем у галузі судоустрою та кримінального судочинства, Василь Тимофійович здобув високу довіру держави, яка знайшла свій вияв у його членстві у Вищій раді юстиції України у 1998–2004 роках. Окрім того, він входив до складу науково-консультативних рад при Верховному Суді України та Вищому спеціалізованому суді України з розгляду цивільних і кримінальних справ, а також до науково-методичної ради при Генеральній прокуратурі України. Його участь у діяльності цих органів сприяла формуванню науково обґрунтованих підходів до тлумачення та застосування кримінального процесуального законодавства.

Багато років Василь Тимофійович Нор працював у складі редакційних колегій та рад провідних наукових видань, відіграючи важливу роль у формуванні академічних стандартів правничої науки та розвитку фахової наукової періодики в Україні. Він був членом редакційної колегії збірника наукових праць «Вісник Львівського університету. Серія юридична», редакційної ради журналу «Право України», а також редакційних колегій таких видань, як «Велика українська юридична енциклопедія», «Вісник прокуратури України», «Адвокат», «Часопис цивільного і кримінального судочинства». Крім того, він входив до складу редакційної колегії міжнародного науково-методичного збірника КНДІСЕ «Криміналістика і судова експертиза».

Особливе місце у цій багаторічній редакторській та науково-організаційній діяльності посідає участь Василя Тимофійовича Нора у роботі редакційної колегії науково-практичного журналу **Вісник кримінального судочинства**.

Символічної глибини цьому ювілейному року надає те, що поважний **85-річний ювілей академіка Василя Тимофійовича Нора** органічно і знаковно збігається з ювілеєм журналу **«Вісник кримінального судочинства»**. Такий збіг не є випадковим і має глибокий смисловий вимір, адже він відображає нерозривний зв'язок між особистістю Вченого і становленням фахового наукового видання, між його науковою школою та інтелектуальною місією журналу.

Від часу заснування **«Вісника кримінального судочинства»** і до сьогодні Василь Тимофійович є незмінним членом його редакційної колегії, одним із наукових і моральних авторитетів журналу, носієм академічної традиції та гарантом високих стандартів правничого мислення. Його участь у формуванні концепції видання, визначенні редакційної політики, окресленні наукових пріоритетів і вимог до якості публікацій стала визначальною для утвердження журналу як одного з провідних фахових видань у сфері кримінального судочинства України.

Саме за активної участі Василя Тимофійовича **«Вісник кримінального судочинства»** з перших років свого існування послідовно розвивався як простір глибокого доктринального аналізу, принципової наукової дискусії та відповідального осмислення проблем кримінального процесу, доказування, судового контролю, реалізації засади змагальності та забезпечення прав і свобод людини. Його редакторська позиція, що поєднує виняткову наукову вимогливість, методологічну чіткість, інтелектуальну добросовісність і повагу до авторської думки, стала етичним і професійним орієнтиром для всієї редакційної колегії та широкого кола авторів журналу.

Ювілей **«Вісника кримінального судочинства»** у рік ювілею Василя Тимофійовича Нора є не лише хронологічним збігом, а глибоким символом спадкоємності української кримінальної процесуальної науки, єдності особистісного внеску Вченого і колективної праці редакції, тяглості академічної традиції та сучасного наукового пошуку. Для кількох поколінь науковців, практиків і читачів журналу ім'я Василя Тимофійовича Нора є знаком наукової добросовісності, відповідальності перед правом і взірцем служіння ідеалам справедливого кримінального судочинства.

Сумлінна праця на благо держави, відданість правничій науці та високий професіоналізм Василя Тимофійовича Нора знайшли гідне визнання у численних державних та відомчих нагородах. Він удостоєний почесного звання **Заслужений юрист України** (1998), є **Повним кавалером ордена «За заслуги»** (2003, 2016, 2021).

Указом Президента України № 307/2025 від 15 травня 2025 року «Про відзначення державними нагородами України з нагоди Дня науки» за вагомий особистий внесок у розвиток української науки, зміцнення науково-технічного потенціалу України в умовах воєнного стану, багаторічну сумлінну працю та високий професіоналізм **Василя Тимофійовича Нора** нагороджено **Орденом князя Ярослава Мудрого V ступеня**.

Його невтомна наукова та організаційна діяльність також відзначена **Почесною грамотою Кабінету Міністрів України** (2000), **Грамотами Верховної Ради України** (2009, 2010), почесною відзнакою Верховного Суду України **«За вірність закону»**, нагородами **Міжнародного фонду юристів України** (2000), **Вищої ради юстиції України** (2002), Міністерства освіти і науки України – **«Відмінник освіти України»** (2003).

Василь Тимофійович є **Лауреатом Премії імені Ярослава Мудрого** (2002), **Заслуженим професором Львівського національного університету імені Івана Франка** (2004), **Почесним доктором Національного університету «Острозька академія»** (2011).

Попри високі наукові звання, суспільне визнання та значні здобутки, Василь Тимофійович Нор залишається взірцем справжньої інтелігентності, людяності та академічної шляхетності. Його доброзичливість, внутрішня культура, принциповість і відкритість формують атмосферу довіри й поваги, у якій кожен студент, аспірант і колега відчуває підтримку та натхнення. Він є наставником, який не лише передає знання, а й формує світогляд, професійну відповідальність і етичні орієнтири молодих правників.

Вітаємо шановного академіка **Василя Тимофійовича Нора** з величним **85-річним ювілеєм!**

Його життєвий і науковий шлях – це приклад самовідданого служіння праву, науці та українській державі. Він заклав міцні підвалини розвитку української кримінальної процесуальної науки, виховав покоління правників, які сьогодні гідно продовжують його справу, і утвердив високі стандарти правничої освіти, наукової доброчесності та правової культури.

Висловлюємо глибоку вдячність за багаторічну невтомну працю, мудрість і наставництво, за визначальний внесок у розвиток правової держави та утвердження ідеалів справедливого кримінального судочинства.

Нехай цей ювілей стане святом для всієї правничої спільноти України, яка з глибокою повагою і вдячністю шанує ім'я **Василя Тимофійовича Нора**.

Щиро бажаємо міцного здоров'я, довгих років життя, невичерпної енергії, душевної рівноваги, нових наукових звершень і людського щастя. Нехай кожен день дарує радість, а вдячність учнів і колег буде найвищою нагородою за його благородну працю.

**З глибокою повагою та вдячністю Вам
за відданість науці й служіння праву!**

Редколегія журналу «Вісник кримінального судочинства»